

Kohalike omavalitsuste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengukava 2020-2023

SISSEJUHATUS

Käesolev strateegia ja selle tegevuskava on koostatud Eesti kohalike omavalitsuste infotehnoloogia arendamiseks ja e-teenuste kvaliteedi tõstmiseks ning levitamiseks.

Strateegia on koostatud Eesti Vabariigi Rahandusministeeriumi ja Eesti Linnade ja Valdade Liidu 24.sept 2019 sõlmitud tegevustoetuse lepingu, selle lisade, eelarveläbirääkimiste protsessis kokkulepitud otsuse KOV infosüsteemide ülevõtmiseks Rahandusministeeriumilt, ning 25.apr 2019 Rahandusministeeriumile esitletud tegevuskava alusel.

Käesolev strateegia on jätkuks varasemale, KOV IKT tegevusstrateegiale 2017-2021, mille tegevused kanduvad edasi praegusesse strateegiasse, võttes arvesse vahepeal muutunud asjaolusid. Strateegiast on välja jäetud juba teostatud projektid/tegevused ning vastavalt KOV-delt, ELVL KOV IKT töörühmalt, Rahandusministeeriumilt ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt laekunud ettepanekutele on sisse viidud uued tegevused ja projektid.

Eestis on käesoleva strateegia koostamise hetkel 79 kohaliku omavalitsuse (KOV) üksust. Nendest 77 KOV-i kuuluvad Eesti Linnade ja Valdade Liitu, mille juures tegutseb IKT kompetentsikeskus kui strateegia tegevuste koordineerija ja peamine teostaja.

KOV infotehnoloogiline tase ja kompetents erineb oluliselt keskvalitsusest, samuti omavalitsuste omavahelises võrdluses. Tekib olukord, kus Eestis elaval inimesel on e-teenuste tarbimiseks erinevad võimalused sõltuvalt omavalitsuste infotehnoloogilisest tasemest. Omavalitsuste infotehnoloogia arengut takistavad tegurid ja probleemid on järgnevad¹:

- Omavalitsuste IT võimekus ja küpsus on erinev;
- Infotehnoloogia baas, standard- ja professionaalsed teenused on probleemsed;
- Põhiprotsessid ei ole IT poolt toetatud;
- Omavalitsuste poolt loodud tarkvaralahendusi ei ole võimalik jagada;
- Puuduvad teadmised tarkvara arenduste tellimiseks;
- Keskvalitsuse poolt tsentraalsete lahenduste väljatöötamisel on omavalitsuste kaasamine problemaatiline;
- Olemasoleva finantsvõimekuse kasutamine hajutatud ja ebaefektiivne;
- E-teenuste küpsus on madal.

Paremat e-riigi koordineerimist on vaja eeskätt kohaliku omavalitsuse tasandil. Seda aitaks saavutada ühiste lahenduste ja platvormide (nt turvalisuse baasinfrastruktuur, ühenduvussüsteemid ja koostoime raamistikud) arendamine, et toetada paremini integreeritud

¹ http://kov.riik.ee/wp-content/uploads/2016/01/Kohalike-omavalitsuste-IT-juhtimise-ja-e-teenuste-anal%C3%BC%C3%BCs-ja-arendusettepanekud_final.pdf

teenuste osutamist keskvalitsuse ja kohaliku tasandi vahel ning kohalike omavalitsuste lõikes. Seda pole Eestis veel piisavalt tehtud²

Riigikontroll on 2018. a kontrolliaruandes esile toonud omavalitsuste infotehnoloogia arengut takistavad tegurid ja probleemid:

- Kohalike omavalitsuste infoturve on korraldamata ja teadmiste tase kesine.
- Puudub korralik ülevaade omavalitsustes peetavatest andmekogudest. Need andmekogud, mille eksisteerimise kohta on teave olemas, ei vasta seatud nõuetele.
- Omavalitsuste aktiivsus kasutada X-teen mujal juba kogutavate andmete kättesaamiseks on kasin. Kodanikke ja ettevõtjaid koormatakse mitmekordselt andmepäringutega või kasutatakse andmevahetusviise, mis ei pruugi olla niisama turvalised kui X-tee.³

Eelpool toodud probleemide lahendamiseks on ELVL-s koostöös Rahandusministeeriumiga loodud käesoleva strateegia teostamise koordineerimiseks IKT kompetentsikeskuse, kes nõustab ja toetab omavalitsuste infotehnoloogilist arengut.

Strateegia eesmärgiks on määrata üldised tegevussuunad, kulubaasid ning partnerid olemasolevate probleemide lahendamiseks ning innovatsiooni kasvuks Eesti kohalike omavalitsuste IKT valdkonnas. Strateegia tegevused toetavad Infoühiskonna arengukava 2020 eesmärkide saavutamist.

Strateegia tegevused jagunevad neljaks eesmärgiks, mille täitmise läbi saavutatakse e-teenuste laialdasem kasutuselevõtmine Eesti omavalitsustes ning väheneb infotehnoloogiline erisus omavalitsuste ja keskvalitsuste vahel:

1. Omavalitsuste elanikkonnale osutatavad e-teenused on vajalikud, terviklikud, kaasaegsed ja aktiivses kasutuses.
2. Omavalitsuste IKT taristu on standardiseeritud, koordineeritud, stabiilne, jätkusuutlik ja turvaline.
3. Omavalitsuste IKT areng on koordineeritud.

Strateegia eesmärgid ja alleesmärgid on seatud neljaks aastaks, vahemikus 2020-2023, mille jooksul viiakse läbi tegevused ja projektid eelnevalt toodud eesmärkide saavutamiseks.

Strateegia lisas kirjeldatakse tegevusaastate kaupa käesoleva strateegiaga seostatult konkreetseid tegevused, nendega seotud projektid ja tähtajad, eelarved ja teostamise osapooled. Strateegia lisas olevad Euroopa Liidu struktuurifondidest rahastatavad projektid on arvestatud indikatiivselt ja täpsustuvad peale projektide eeltaotluste heakskiitmist. Nii strateegia kui strateegia lisas toodud tegevused vaadatakse üle iga-aastaselt, vajadusel muudetakse ja täiendatakse ning kooskõlastatakse uuesti osapooltega. Strateegia lisaks olevasse tegevuskavasse võib muudatusi sisse viia vastavalt muutunud olukorrale ka sagedamalt kui

² https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/oecd_hindamisdokument_eesti_keeles.pdf#page=50

³ <https://www.riigikontroll.ee/DesktopModules/DigiDetail/FileDownloader.aspx?AuditId=2466&FileId=14236>

kord aastas. Strateegia alusel koostatakse esitluseks vajaminevad dokumendid, mis on vajalikud strateegia kaitsmiseks Majandus- ja kommunikatsiooniministeriumis.

I

OMAVALITSUSTE ELANIKKONNALE OSUTATAVAD E-TEENUSED ON:

VAJALIKUD

TERVIKLIKUD

KAASAEGSED

KASUTUSES

Eesmärgi täitmiseks laiendame elanikele võimalusi omavalitsuste teenuste tarbimiseks e-kanalite kaudu, koostöös omavalitsustega kirjeldatakse omavalitsuste poolt osutatavad avalikud teenused, lihtsustatakse ja tehakse sarnaseks nende taotlemine ja nendega seotud andmevahetus erinevates süsteemides. Toetatakse kõikide omavalitsuste vajadustele kohandatud ning ilma litsentsikuludeta tarkvaralahenduste edasiarendamist ning kasutusele võtmist, et aidata kaasa kulude ja halduskoormuse vähenemisele. Riigi poolt koostöös omavalitsustega eelnevalt välja arendatud keskseid IT lahendusi kaasajastatakse ja lihtsustatakse ning suurendatakse kasutajaskonda. Uued infosüsteemid luuakse riigi ja kohalike omavalitsuste partnerluses universaalselt kasutusele võetavana ning liidestega, mis sobivad erinevatele välistele infosüsteemidele. Elanik peab saama kõik omavalitsuse poolt ja ühismenetlustes riigiga pakutavad teenused ühesuguse loogikaga omavalitsuse veebilehtedelt. Kogu eelnevalt kogutud info, mis teenuse taotlemiseks on riigis saadaval, peab automaatselt teenusesse jõudma ilma, et elanik peaks seda kusagilt mujalt juurde hankima. Elaniku jaoks ei saa olla vahet, kas teenust pakutakse riigi või omavalitsuse poolt. Ehkki teenused menetletakse erinevates infosüsteemides, peab menetluse käik ja teenuse osutamise tulemus olema elanikule suunatud võimalikult lihtsalt, ülevaatlikult ja tagasisidestatult.

Probleemid, mida eesmärgi tegevused lahendavad.

- Paljudes elektrooniliselt menetletavates teenusprotsessides annab kodanik protsessi käigus sama infot nii riiklikesse süsteemidesse kui ka KOV andmekogudesse. Selle asemel peab toimima automaatne protsessipõhine andmevahetus KOV ja riigi infosüsteemide vahel.
- Inimene ei tee vahet, kas ta saab vajalikku teenust riigi või kohaliku omavalitsuse (KOV) kaudu. Täna peab Eesti elanik talle vajalikke teenuseid otsima paljudest erinevatest kohtadest, kõik süsteemid toimivad erineva loogikaga ja tegevused ei ole omavahel sündmusepõhiselt seostatud.
- Senini väljatöötatud kesksed KOV IKT teenused ei ole piisava ulatusega kasutuses

- Elanike e-teenuste kasutuselevõtt omavalitsustes on ebahütlane.
- Sama funktsiooniga erinevad infosüsteemid pakuvad elanikkonnale teenuseid erineva loogikaga. Teenuse taotlemispunkide paljusus tekitab elanikule segadust ja ajakulu. Erinevad teenuseid osutavad keskkonnad valdavalt ei vaheta omavahel andmeid (sh X-Teel), et tagada teenuse taotlejale oma menetlustest vajalik ülevaade ja teenuste lihtsus.
- KOV-des arendatavad elanikkonna IKT teenused ei ole üleriigiliselt koordineeritud ning seetõttu ei ole tagatud teenuste ühtlane kvaliteet ning pole välditud dubleerivad kulutused sarnastele teenustele. Ka riigi poolt arendatud infosüsteemidel, mida KOV-d kasutavad, ei ole klienditeenuste pool arendatud ühtlaselt ja piisavas koostöös omavalitsustega.³
- Paljud omavalitsused ei ole RIHAs registreerinud mitte ühtegi andmekogu. Kordasid või andmekogu põhimäärusi, mis näeksid ette, milliseid andmeid koguda ja kuidas neid turvata, on vähe
- Osa andmekogude andmevahetust takistab see, et neid peetakse lihtsalt paberil või kontoritarkvara abil. Selliseid andmekogusid on Riigikontrolli tuvastatud andmekogudest vähemalt 9%.⁴
- Riigi poolt peetavad andmekogud ja infosüsteemid ei arvesta nendes andmeid andva omavalitsuse vajadusega vastava infosüsteemi kasutamisel ning oma asjaajamisega sidumisel. Elanikkonna poolelt ei ole arvestatud teenuse täielikkusega juhul, kui see hõlmab asjaajamist nii riigi- kui KOV poolelt (nt toetuste taotlemisel tuleb sarnase sisuga taotlusi esitada nii KOV kui riigi infosüsteemide kaudu vastavalt taotluse menetlemise eest vastutavale asutusele).

Seosed Infoühiskonna arengukavaga 2020 (IÜAK) ja teiste strateegia dokumentidega

IÜAK eessõna kirjeldab Eesti avalike (e-)teenuste kaasajastamise ja ühtse kvaliteeditaseme saavutamise vajadust.⁵ „Väljakutsed“ peatükk kirjeldab vajadust likvideerida kasutaja jaoks kohmakad e-teenused, mis baseeruvad paberi menetlusel seotud loogikatele. Kuna loodavaid lahendusi kasutaja efektiivsuse vaatest ei analüüsita piisavalt siis ei ole loodud teenused tõhusad.⁶

IÜAK visioonis „Inimeste parem elu“ toob esile teenuste lihtsuse ja mugavuse ning elanikkonnale kättesaadavuse.⁷

³ vt detailsemat probleemistiku infot „Kohalike omavalitsuste IT juhtimise, e-teenuste analüüs ja arendusettepanekud“ p-d 2 ja 4, http://kov.riik.ee/wp-content/uploads/2016/01/Kohalike-omavalitsuste-IT-juhtimise-ja-e-teenuste-anal%C3%BC%C3%BCs-ja-arendusettepanekud_final.pdf ja OECD hindamisdokumendi „Public Governance Reviews. Estonia. Towards a Single Government Approach. Assessment and Recommendations“ (OECD, 2011) peatükis „Kodanike teenindamine e-riigi ja e-teenuste kaudu“

⁴ <https://www.riigikontroll.ee/Suhtedavalikkusega/Pressiteated/tabid/168/ItemId/952/amid/557/language/et-EE/Default.aspx>

⁵ https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=2

⁶ https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=11

⁷ https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=15

IÜAK pt 4 „Infoühiskonna arendamise põhimõtted“ kirjeldab printsiipi, kus avalik võim korraldab oma tegevuse nii, et sama informatsiooni küsitakse kodanikelt, ettevõtjatelt ja asutustelt üldjuhul ainult üks kord.⁸

IÜAK Eesmärk 5.3. NUTIKAM RIIGIVALITSEMINE Meede 1: „Paremate avalike teenuste arendamine IKT abil“ Sihi „Avaliku sektori teenused on mugavad kasutada ja kuluefektiivsed“ tegevused 1-5.⁹

IÜAK Eesmärk 5.1. MAJANDUSE KASVU, RIIGI ARENGUT JA ELANIKE HEAOLU TOETAV IKT-TARISTU Meede 2: „Avaliku ja erasektori ühtse teenusteruumi arendamine“ p1 tegevus c¹⁰

Vajadus e-teenuste standardiseerimisele on ka tervikuna Eesti KOV-des, kuna tase omavalitsuste lõikes on väga ebaühtlane ning teenuste protsessid sama teenuse osutamisel erinevad. Eelnevalt, kui pakutakse välja lõplikud lahendused KOV e-teenuste standardiseerimiseks ja vastavate lahenduste loomiseks, viiakse läbi vastavad analüüsid.

Peatüki eesmärkide tulemusteni jõudmise näitajad.

Tulemusindikaator	Tegelik tase/Sihttase		
	KOV IT keskseid lahendusi kasutavad elanikest on teenuse kasutamiseks rahul	2020	KOVMEN -KOVTP 5,39 VOLIS 5,63
2021			6,5
2022			7
2023			7,5

ALLEESMÄRK 1.1.: KOV osutatavate e-teenuste standardiseerimine.

Omavalitsustel on kasutuses ca 40 erinevat infosüsteemi, mis kuuluvad erasektori teenusepakkujale ja mida KOV kasutab mingi avaliku teenuse osutamiseks elanikele. Sama teenuse osutamiseks on sagedasti kasutusel eri KOV-del erineva infosüsteemi teenus. Selleks

⁸ https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=18

⁹ https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=31

¹⁰

https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=23

on igal KOV-l eraldi sõlmitud teenusepakkujaga kliendileping ning iga KOV suhtleb vajadusepõhiselt praegu teenusepakkujaga otse. KOV-de vaheline koostöö on harv ja kui, siis tavaliselt konkreetse vajaduse põhine. Eesmärk ei ole hakata sekkuma nende teenuste vabasse turgu, kuid üleriigilise IKT koordineerimise mõttes on vajalik pöörata tähelepanu vähemalt nendele aspektidele:

- Millistes nendest andmekogudes menetletakse isikuandmeid ning kas need on menetletud vastavuses GDPR ja Isikuandmete kaitse seadusega.
- Kas need infosüsteemid omavad EL kodaniku sisselogimist (eIDAS direktiiv)
- Kas need infosüsteemid täidavad Ligipääsetavuse direktiivi
- Kas täidetakse Avaliku teabe seaduse nõudeid seoses puuetega inimeste ligipääsu ning avaandmete töötlemisega.
- Kas nendel infosüsteemidel on registreeringud RIHA-s ning millised on teenusepakkujate/KOV-de plaanid, kui veel ei ole
- Kas need infosüsteemid on juurutanud kolmeastmelise etalonturbe ISKE
- Kas need infosüsteemid on X-teel ja DHX peal andmevahetamise võimekusega

Osad punktid sellest loetelust on seotud otseselt turvalisusega – riigil ja ELVL peab olema info potentsiaalsete ohukohtade osas KOV e-teenustes ning vastav riskiplaan ning tegevusplaan turbeintsidendi korral nendes süsteemides. Peab tekkima võimekus riski maandamistegevuse maksumust koheselt hinnata. Teised kohad on seotud nende teenust osutavate infosüsteemide hõlmamisega tuleviku tsentraalsetesse arendustesse, mis puudutab andmevahetuse liideseid asutusteüleste e-teenuste menetluste ning sündmusteenuste orkestraatori loomise korral riigi poolt. Sellisel juhul on vajalik omada infot, millised nendest süsteemidest on vajalikud tsentraalsete lahendustega liidestamiseks ning kui keerukas on seda teha, milline on teenusepakkuja ettevõtte lähenemisnurk sellele, jne. Ilma taolist eelinfot kogumata ei saa teha üldistavaid lähteotsuseid edasiste juba täpsemate analüüside läbiviimiseks.

Eesmärgiga seotud projektid ja tegevused on:

1. Viia läbi KOV elanikkonnale teenuseid e-kujul osutatavate infosüsteemide analüüs, mis pakub mh välja tegevused ja vajalikud lahendused teha need elanikele ühest kohast ja võimalikult universaalselt kättesaadavaks (vajadusel rakendades sh ka asutuste-üleseid menetlusi ning infosüsteemide-vahelist andmevahetust). Analüüsi teiseks tulemiks on arendusvajaduse ettepanekud seoses ISKE, eIDAS, DHX, X-Tee6, GDPR ning Ligipääsetavuse direktiivi juurutamisega. Tekkivale andmestikule leitakse tööriist andmete *up to date* hoidmiseks.
2. Eelkontroll läbi taotletavate arenduste ülevaatamise lähtudes eesmärgi saavutamisest. Struktuurifondide vahenditest finantseeritavad arendused infosüsteemides, mis hõlmavad KOV-de poolseid tegevusi (andmete sisestamine, vahetamine või kasutamine) kooskõlastatakse tingimusel, et loodav lahendus oleks omavalitsuste-ülele kasutusele võetav, vabastatud täiendavate litsentside soetamise ja nende uuendamise kulust ning teenusesse sisenemise kulud seoses tarkvara kasutusele võtmisega eri omavalitsuste poolt oleksid viidud minimaalseks.

ALLEESMÄRK 1.2.: '+

Alleesmärgi saavutamise tegevused jagunevad:

1. Viiakse läbi infosüsteemi Kohalike Omavalitsuste Teenusportaal (KOVTP) analüüs. Analüüsi tulemusel peab selguma KOVTP tulevikuvaade. Kas ja millisel kujul on otstarbekas pikemas perspektiivis infosüsteemi arendamist ja tegevust jätkata, et kasutajad oleksid rahul ning saaks hoida arendus- ja hoolduskulud optimaalsed. Pärast analüüsi teostatakse vajalikud arendused.
2. Viiakse läbi infosüsteemi Kohalike Omavalitsuste menetlussüsteemi (KOVMEN) analüüs. Analüüsi tulemusel peab selguma KOVMEN tulevikuvaade. Kas ja millisel kujul on otstarbekas pikemas perspektiivis infosüsteemi arendamist ja tegevust jätkata, et kasutajad oleksid rahul ning saaks hoida arendus- ja hoolduskulud optimaalsed. Eesmärgiks on tuvastada probleemid, mis on seotud infosüsteemi kaudu avalike teenuste elektroonilisel kujul pakkumise ja osutamisega ning välja pakkuda võimalikud lahendused nende kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmiseks, kasutajakesksuse suurendamiseks ja teenuste nutikamaks ning tõhusamaks osutamiseks. Pärast analüüsi teostatakse vajalikud arendused
3. Koostöös erinevate ministriumitega leida lahendus, kuidas saaks kasutada KOVMENI-i koos teiste infosüsteemidega, mis osutavad KOV teenuseid elanikele esmase teenuse taotlemise kohana. Näiteks riigi info ja e-teenuste keskkond eesti.ee, Sotsiaalkindlustusameti infosüsteem SKAIS, Ehitisregister, Rahvastikuregister.
4. Sündmusteenuste analüüs, arendamine ja juurutamine KOVMEN platvormi kasutades. Eesmärgiks on elanikule anda ette teada tema võimalusest teenusele. Kuna elukaare teenused on samas valdkonnas osutatud nii riigi kui KOV poolt (nt sünnitoetus), siis analüüsitakse võimalust luua andmeliidesed, et elanikule pakutakse nii riigi kui KOV teenuste taotlemised välja samadel alustel (infosüsteem vahendab elanikule sündmuspõhiselt kõiki teenuseid sarnase loogikaga ning sõltumata, millisest infosüsteemist andmed tulevad ning millises infosüsteemis neid menetletakse).

ALLEESMÄRK 1.3: Loodud KOV ülesed e-teenused on sobivad, kaasaegsed ja üle-Eestiliselt kasutuses

Olemasolevaid KOV universaalseid infosüsteeme kaasajastatakse ja lihtsustatakse, eesmärgiga võtta tarkvarad laialdasemalt kasutusse elanike poolt. Olemasolevatesse infosüsteemidesse tehakse väikearendusi ja platvormiuuendusi, lähtudes vajadusest säilitada lahenduste kasutamise turvalisus, stabiilne teenus ning testida uusi kasutusfunktsionaalsusi (kasutades nende kogemust uute infosüsteemide analüüsis).

Eraldi eesmärgina luuakse universaalne KOV geoinfosüsteem, milles hõlmatakse praegu RPIS-es olev funktsionaalsus ning seostatakse see KOV-s teiste geoinfo teenuste menetlustes kasutatavate andmetega loogiliseks tervikuks (kasutades maksimaalselt juba olemasolevaid lahendusi ning luues nendevahelisi universaalseid andmeliideseid).

Alleesmärgi saavutamise tegevused:

1. eIDAS, DHX, X-Tee6, GDPR ja Ligipääsetavuse direktiivi nõuete ja tehnoloogiate arendamine ning juurutamine VOLIS-es, KOVTP-s ja „Anna teada“ infosüsteemis.
2. VOLIS-es, KOVTP-s ja „Anna teada“ infosüsteemidesse tehakse täiendused seoses muutustega eesti.ee keskkonnas (sh AAR-i ja teenuste vahendamise lõpetamine)
3. VOLIS-e Eesti ja rahvusvahelise versiooni liitmine funktsioonides, mis annavad Eesti KOV-dele kasutusse uued vajalikud funktsioonid ja parema kasutusmugavuse.
4. VOLIS-e, KOVTP, KOVMEN ja „Anna teada“ infosüsteemide viimine Riigipilves majutatavateks läbi kliendipõhise teenuse aktiveerimise Riigipilve tarkvaraplatformi. Eesmärk annab kliendile valikuvõimaluse, kas kasutada teenusepakkuja majutust või tellida majutus Riigipilvest, võimaldades teenusepakkujal osutada KOV-le teenust läbi sealse virtuaalserveri.
5. „Anna teada“ keskkonna kasutajaliidese kaasajastamine ning süsteemi liidestamine.
6. Osalemine Ehitisregistri, STAR-i jt riigi infosüsteemide KOVe puudutavate teenuste arendamisel eesmärgiga nende menetlused siduda KOV veebilehe teenuste ning menetluskeskkondadega.
7. Uue KOVTP, KOVMEN, VOLIS infosüsteemide analüüside teostamine, infosüsteemide kirjeldamine ning rahastustaotluste esitamine.
8. KOV Geoinfosüsteemi projekti läbiviimine koostöös Viimsi VV-ga.

II

OMAVALITSUSTE IKT TARISTU JA TEHNOLOOGIA ON STANDARDISEERITUD, KOORDINEERITUD, STABIILNE, JÄTKUSUUTLIK JA TURVALINE

Ilma KOV IKT baastaristu korrastamiseta ja nõuetele vastavaks viimiseta ei ole KOVdel strateegias seatud eesmäärke võimalik ellu viia. Samuti on häiritud nõuetele vastav e-teenuste osutamine elanikele. Suurel määral sõltub just baastaristu efektiivsusest, kas teenustega seotud menetlused viiakse läbi väikese aja- ja personali ressursikuluga. IKT taristu ning selle kohtvõrgu seadmete turvalisusest sõltub, kas teenuste osutamisel on risk isikuandmete kaitstusele ning andmete säilimisele.

Probleemid, mida eesmärgi tegevused lahendavad.

- ELVL poolt KOV-des nendega koostöös läbi viidud analüüsides selgus, et KOV-de olemasolev taristu ei ole turvaline ega jätkusuutlikult hallatav ja ISKE dokumentatsioon on

puudulik. Enamikes KOV-des puudus keskne tööjaamade haldus, ülevaade jooksvast olukorrast, võimalus operatiivselt tarkvara- ja turvauuendusi paigaldada. Ei täideta ISKE poolt ette nähtud jätkusuutlikku riist- ja tarkvara uuendusprotsessi. Kasutatakse vananenud tarkvara, andmete varundus ning taastepaanide rakendamine on puudulik. Puudub ühtne ja skaleeruv kasutajate autentimise süsteem. E-posti lahendused on aegunud ja killustatud, mis ei võimalda tõhusat teenistujate vahelist koostööd.

- KOV-d on situatsioonis, kus nad ei ole võimelised ilma välise abita kujunenud olukorrast välja tulema. KOV-de IKT eraldi eelarvestamist valdavalt ei teostata ning kulud on vajaduspõhised, mistõttu on kulud tehnoloogia investeringutesse ka suhteliselt väikesed. Selle tagajärjel ei ole vajaminevate infoturbe nõuete saavutamine võimalik. Sellise olukorra jätkumine toob kaasa väga suure turvariski suurte kahjudega rünneteks KOV taristule, mille tagajärjel tekkivad andmete kaost, andmete taastamisest ja taristu taastamisest võivad ulatuda vahemikku 50-100 000 € per KOV - mis on võrreldav KOV 5-aasta ISKE nõuetele vastava taristu halduskuluga.
- Pidevalt on vähenenud toetava IT-personali võimekus saavutada taristule kaasaegne ja perspektiiviga haldus ning areng. KOV IKT taristu haldus on liikunud otseselt erasektori teenusepakkuja kätte üle pooltes KOV-des. On tekkinud situatsioon, kus KOV-st ei ole enam teadlikku tellijat IT-teenusepakkujale ning selle tagajärjeks on investeringute suunamine vastavalt teenusepakkuja huvile, mitte KOV vajadusele.
- Olukorras, kus enamuse KOV-e on haldusreformi korras liitunud/ühinenud, on eelnevalt kirjeldatud asjaolud kaasa probleemide kulmineerumise – ei ole võimalik turvaliselt ja kaasaegselt liita KOV-de taristuid, mida on väga erinevalt arendatud ning mis on väga erineva tasemega.
- KOV lokaalsed IKT taristu lahendused (baastaristu teenused) ei ole ca pooltes omavalitsustes jätkusuutlikud, mõjutatud välistest teenusepakkujatest ning mittevastavuses kvaliteetse ja turvalise teenuseosutamise nõuetega.¹¹
- Ka Riigikontrolli hinnangul on omavalitsustel on hindamata oma andmekogudes olevate andmete turbevajadus. Kohati on omavalitsustes raskusi isegi kõige madalama turbeastme turvameetmete rakendamisega. Mitmel pool oli infosüsteemide kasutajatele antud kergekäeliselt piiranguteta õigusi, tihti puudus ka ülevaade, kes ja kuhu üldse ligi pääseb, paroolihaldus oli puudulik, turvapaikade paigaldamine oli jäetud paljuski kasutajate meelevalla, tarkvara legaalsust töökohaarvutites ei kontrollitud. IT-turbega seotud riske endiselt ei teadvustata, kuigi on arvukalt näiteid, kus omavalitsuste infosüsteemidesse on tehtud teenustökestusründeid, nakatatud süsteeme pahavaraga ja kahjustatud veebilehti. Omavalitsuste üldine infoturbe kultuur on madal nii teenistujate kui ka juhtkonna tasandil. Sageli puuduvad suunised IT-vahenditega ümberkäimiseks, neid ei ole töötajatele

¹¹ vt detailsemat probleemistiku infot „Kohalike omavalitsuste IT juhtimise, e-teenuste analüüs ja arendusettepanekud“ p-d 2 ja 4, http://kov.riik.ee/wp-content/uploads/2016/01/Kohalike-omavalitsuste-IT-juhtimise-ja-e-teenuste-anal%C3%BC%C3%BCs-ja-arendusettepanekud_final.pdf ja OECD hindamisdokumendi „Public Governance Reviews. Estonia. Towards a Single Government Approach. Assessment and Recommendations“ (OECD, 2011) peatükis „Kodanike teenindamine e-riigi ja e-teenuste kaudu“ https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/oeed_public_governance_review_estonia_full_report.pdf

tutvustatud või päriselus neist ei lähtuta; majasiseste IT-nõuete täitmist toetavaid koolitusi ja teavitustööd ei tehta.¹²

Seosed Infoühiskonna arengukavaga 2020 (IÜAK) ja teiste strateegiadokumentidega

- IÜAK pt 4 „Infoühiskonna arendamise põhimõtted“ kirjeldab, et tuleb kindlustada mitteaktsepteeritavate riskide maandamine info- ja sidesüsteemides, arvestades turvalisuse nõuetega süsteemide disainimisel ning kogu nende elutsükli vältel.¹³¹⁴
- IÜAK Eesmärk 5.3. „Nutikam riigivalitsemine“ Meede 1: „Paremate avalike teenuste arendamine IKT abil“ Sihi „Avaliku sektori teenused on mugavad kasutada ja kuluefektiivsed“ eesmärk 4: keskendub avalike teenuste arendusprotsessi tõhustamisele, luues ülevaate, kus, milliseid, kui palju ja millise tasemega teenuseid KOV-id ja riigiasutused osutavad.¹⁵
- Eesti regionaalarengu strateegia 2020 rakendusplaan perioodiks 2014-2017 Eesmärk 4: „Piirkondade parem sidustatus ja arendusvõimekus“ p 4.1.2.¹⁶

Faktid ja tulemusteni jõudmise näitajad.

Tulemusindikaator	Tegelik tase/Sihttase	
	2019 - 7 KOV ISKE nõuetele vastava taristu pilootprojekt	
KOV-de IKT taristute turvaseme tõus.	2020	30 linna- ja vallavalitsuse IKT taristu vastab ISKE-le
	2021	45 linna- ja vallavalitsuse IKT taristu vastab ISKE-le
	2022	60 linna- ja vallavalitsuse IKT taristu vastab ISKE-le
	2023	70 linna- ja vallavalitsuse IKT taristu vastab ISKE-le

ALLEESMÄRK 2.1: Kohalike omavalitsuse kasutatavad IKT taristu lahendused on jätkusuutlikud, järgitakse etalonturbe mudelit ning suurendatud turvalisust nendes olevate andmete töötlemisel.

Olukorras, kus omavalitsused kasutavad e-teenuste osutamisel erinevaid andmekogusid, tuleb vastavalt turvata ka KOV IKT taristud, mille kaudu erinevatesse andmekogudesse sisenetakse

¹²<https://www.riigikontroll.ee/Suhtedavalikkusega/Pressiteated/tabid/168/Itemid/998/amid/557/language/et-EE/Default.aspx>

¹³

¹⁴

https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=18

¹⁵

https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=32

¹⁶

https://www.osale.ee/konsultatsioonid/files/consult/242_Lisa%201_ERAS%202020_rakendusplaan%202014-17.pdf#page=3

ning nendes olevaid andmeid töödeldakse. Linna- ja vallavalitsustes ning hallatavates asutustes tuleb liituda kiirete andmesideühendustega, luua optimaalsed, jätkusuutlikud ja turvalised IKT taristud. Selleks:

1. Võetakse kasutusele ühtne Infokeskkond KOV-s olevate infosüsteemide ja taristu kaardistamiseks/info hoidmiseks.
2. Koostöös riigiga viiakse KOV-dele läbi IKT taristu haldamise- ja infoturbe teemalisi teavitussüritusi ja koolitusi.
3. Koostöös erinevate osapooltega jätkatakse KOV-dele ühtsete IKT mudelite loomist.
4. Osaletakse Riigivõrgu tegevustes, et liita KOV-d ja KOV asutused lairiba võrguühendustega;
5. ELVL abistab KOV-e nende IKT taristu analüüsis ja investeeinguvajaduse väljaselgitamisel. KOV-l on võimalik valida sobivaim tee taristu infoturbe nõuetele vastavaks ümberehitamisel, seda kas liitudes ELVL projektidega või leides vastavad vahendid ise.
6. ELVL koostöös riigiga käivitab KOV IKT taristu infoturbe nõuetele vastavuse saavutamise projektid. Omavalitsustele tekib võimalus saada IKT taristule kehtestatud etalonturbe nõuetele vastavat teenust ning teenusega seotud infosüsteemid majutatakse teenuse käigus Riigipilve või sellega võrreldava teenus- ja turbetasemega majutuskeskkonda. Haridusasutustes eesmärgi saavutamisel tehakse koostööd Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutusega.

III

OMAVALITSUSTE IKT ARENG ON KOORDINEERITUD

Seoses Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja Eesti Linnade Liidu ühinemisega ning uue organisatsiooni Eesti Linnade ja Valdade Liidu loomisega on enamik omavalitsusi läbi koostöö ja liikmemaksude otseselt seotud ELVL koordineerimistegevustega. Juurde on tekkinud uued võimalused kasutada ELVL poolset IKT koordineerimist, et saavutada käesolevas strateegias toodud eesmärgid ning tegutseda tugeva partnerina riigile ja IKT-ettevõtetele. Selleks on vajalik rajada koostöö uutele stabiilsetele alustele organisatsioonilise korralduse ja finantseerimismehhanismide kaudu.

Probleemid, mida eesmärgi tegevused lahendavad.

- IKT juhtimine omavalitsustes on väga erineva kvaliteediga ja KOV-d vajavad selleks välist abi.
- ELVL ning riigi koostöös tuleb jõuda jätkusuutliku ja stabiilse KOV IKT arengumudelini. Ühist huvi omavates IKT-projektides ja tegevustes tuleb vastavalt liita ka finantsvahendid,

saavutades loodavate IKT teenuste kvaliteeditõusu ning universaalsuse elanikele omavalitsuste-ülevalt.

- Riigikontrolli hinnangul on teavitustegevused ja koolitused olnud KOVidele kättesaadavad, aga infoturbe olukord ei ole enamuse KOV-des hoolimata sellest paranenud. Põhjus võib olla selles, et KOV juhtkonna vähese huvi puuduse tõttu on koolitustel käinud IT-spetsialistid, mistõttu ei ole juhtideni jõudnud teadmised infoturbe meetmete rakendamise olulisusest.¹⁷
- ELVL KOV IKT koordineerimistegevuste tagasisideküsitlus näitab KOV-de soovi IKT valdkonna senisest tugevamaks koordineerimiseks, sh mitmete tegevuste koondamist ELVL poolse teenuse osutamise alla. Selleks, ning IKT koordineerimistegevuste edasiseks arenemiseks koostöös riigiga on vajalik tagada omavalitsuste ühisosalus nii projektide kui tegevuskulude katmisel.

Seosed Infoühiskonna arengukavaga 2020 (IÜAK) ja teiste strateegia dokumentidega

IÜAK Eesmärk 5.3. „Nutikam riigivalitsemine“ Meede 1 eesmärk 5 määratleb, et toetatakse ühisprojekte valdkondade ja eri valitsustasandite vahel ning KOV arendusvõimekust toetavate kesksete IKT lahenduste loomist¹⁸IÜAK Eesmärk 5.3. „Nutikam riigivalitsemine“ Meede 3: „Paremate otsuste tegemine IKT abil „ tegevus 3: sätestab, et edendatakse avaliku sektori töötajate infoühiskonna- ja IKT-alaseid oskusi ja teadlikkust, võttes seejuures arvesse infoühiskonna ja IKT tulevikutrende.¹⁹

Tulemusindikaator	Tegelik tase/Sihttase	
	2019 soovitusindeksi keskmine – 5,3	
ELVL KOV IKT organisatsioonile seatud eesmärkide saavutamise hinnang.	2020	30% seatud eesmärkidest on täidetud, ELVL IKT koordineerimise soovitusindeks 5,5 (mõõdetakse küsitlusega).
	2021	60% seatud eesmärkidest on täidetud, ELVL IKT koordineerimise soovitusindeks 5,7 (mõõdetakse küsitlusega).
	2022	70% seatud eesmärkidest on täidetud, ELVL IKT koordineerimise soovitusindeks 6 (mõõdetakse küsitlusega).
	2023	80% seatud eesmärkidest on täidetud, ELVL IKT koordineerimise soovitusindeks 6,5 (mõõdetakse küsitlusega).

¹⁷<https://www.riigikontroll.ee/Suhtedavalikkusega/Pressiteated/tabid/168/ItemId/998/amid/557/language/et-EE/Default.aspx>

¹⁸

https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=32

¹⁹

https://www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti_infouhiskonna_arengukava.pdf#page=34

ALLEESMÄRK 3.1: Kohalike omavalitsuste IKT koostööorganisatsioon on loodud ning käivitatud edukas IKT konsultatsiooni ja koostöövõrgustik

Käesoleva strateegia tegevuste elluviimiseks on loodud riigi ja omavalitsuste koostöös ELVL juurde KOV IKT koordineerimise meeskond, mis on seadnud eesmärgiks arenda stabiilselt toimivaks ja majanduslikult jätkusuutlikuks tegevusüksuseks ELVL alluvuses.

1. Organisatsioon juhib või koordineerib ministeeriumite ja struktuurifondide vahenditest käivitatavaid projekte KOV IKT suunal.
2. Organisatsioon juhib KOV-üleste ning ELVL-le kuuluvate infosüsteemide arendamist ning haldust.
3. Organisatsioon koondab KOV IKT teenuste info ning kujundab selle pealt tarkvarade investeringuvajadused ja arendusprojektide käivitamise. Organisatsiooni tegevusega seotakse riigi ja KOV poolt osutatavad teenused kliendi (KOV elaniku) vaatest ühtseks tervikuks.
4. Organisatsioon suhtleb omavalitsustega ja IKT sektori ettevõtete ning organisatsioonidega, töötab välja ja aitab rakendada IKT standardid, jagab infot ning soovitusi IKT valdkonnas.
5. Organisatsioon toimib koos omavalitsustega koostöövõrgustikuna, kus ühiseid huve saavutavad arendused ning tegevused realiseeritakse ühiselt finantseeritavate projektidena.

Eelpool nimetatud tegevusi teostavad KOV IKT meeskonna spetsialistid ning arendustegevusse kaasatakse KOV esindajad. Eesmärkide saavutamiseks peab üksus olema piisavalt mehitatud.

ELVL IKT organisatsiooni kompetentsikeskuse tegevused olemasolevate ja loodavate e-teenuste kasutuselevõtmisel jagunevad info- ja selgitustegevusteks ning koostööks teenusepakkujaga (-tega). Organisatsioon ei sekku otseselt teenusepakkuja müügitegevusse ega survesta omavalitsust teenust tarbima, vaid tegutseb omavalitsustele vajaliku info andjana, vajaduste ärakuulaja ning nendele vastavate tarkvarateenuste muutmise tellijana koostöös ministeeriumitega. ELVL toetab võrdselt kõiki KOV IKT lahendusi, infosüsteeme ja teenusepakkujaid, kui need täidavad klientide vajadused ja käideldavuse ning turvalisuse nõuded. ELVL soodustab üle-riigiliste vabavaraliste standardlahendusena kasutatavate infosüsteemide arengut, juhtides enda või Rahandusministeeriumi poolt loodud vastavate tarkvaralahendustega seotud tegevusi. Mida enam võetakse kasutusele standardlahendusi, seda mugavam ning soodsam on korraldada nendega seotud teenuste pakkumist KOV elanikele. Seetõttu:

1. Enne uute arendustööde teostamist või projektitaotluse esitamist analüüsitakse lähteülesanne läbi, kaasates konkreetseid omavalitsused, kes on huvitatud lahenduse kasutuselevõttust.
2. Kehtestatakse KOV rahastamismudel, mis võimaldab KOV IKT kompetentsikeskuse tegevuste baasfinantseerimist, Struktuurifondide projektides omaosaluste katmist, KOV-dele loodud ning ELVL-le kuuluvat universaalsete infosüsteemide väikearenduste tegemist

ning vajadusel halduskulude katmist. Eraldi tegevusena toetatakse ELVL juhtimisel KOV-de poolt kasutusel olevate tarkvaralahenduste osas ühislabirääkimist ning arendustellimuste esitamist. Koostöös riigiga luuakse ühisprojektidena vajalikud arendused, mis toetavad KOV-de lahenduste integreerimist tervikuks riigi infosüsteemiga, sh avalike teenuste osutamisel.

3. KOV-de IKT-alase konsultatsioonitegevuse käigus tutvustatakse keskseid KOV infosüsteeme ja nende võimalusi.
4. Tehakse aktiivset koostööd nii KOV IKT-juhtide kui ka KOV juhtimistasandil, samuti läbi ELVL-i, lahendades KOV-ide jaoks probleemseid olukordi nende IKT-s ja e-teenuste osutamisel.
5. Vahendatakse infot teenusepakkujate ja KOV-de vahel ning viiakse läbi tutvustusüritusi ja seminare.
6. Vajadusel võetakse ELVL liikmete ühisfinantseerimisel ELVL-i tööle täiendavaid spetsialiste selliste tegevuste koordineerimiseks, mida eraldi ei ole mõistlik igas KOV-s teostada – nt infoturbe-, andmekaitse-, infosüsteemide analüüsi- ja arendusega ning üldkehtivate nõuete ja standardite juurutamiseks. Vastavaid vajadusi ja võimalike kesksete spetsialistide rolle analüüsitakse.

ALLEESMÄRK 3.2: KOV IT spetsialistide tegevuste koordineerimine ja KOV juhtide teadlikkuse tõstmine.

Kuna KOV-de IT juhtimine on erineva tasemega (vt eesmärgiga lahendatavate probleemide koondi) on vajalik KOV IT spetsialistide teadlikkust ühtlustada ja tõsta. Omavalitsuste juhid vastutavad IKT-valdkonnas tehtud juhtimisotsuste ja nende tagajärgede eest samaväärselt teiste valdkondadega ning vähene teadlikkus valdkonnast ei saa olla siin riskidega mittetegelemise või tagajärgede eest kaitsvaks argumendiks. Seetõttu:

1. Informeeritakse KOV-de IKT spetsialiste ja KOV juhte infoturbe riskidest ja maandamistegevustest. Pakutakse võimalused, millised lahendused toovad lisaks turvalisuse kasvule ka kaasa suurema mõju kvaliteetsemale teenuste osutamisele ja kliendi- ning ametnike rahulolu tõusule IKT-vahendite kasutamisel. Loodud melilistid ja kontaktivõrgustikud annavad hea baasi info kiireks ja mõjuvaks levitamiseks.
2. Koolitatakse KOV IKT spetsialiste ja KOV IKT eest vastutavaid juhte. Olukorras, kus universaalsete teenuslahenduste ning standardite kasutuselevõtmisel ja lähtudes haldusreformi- järgesest muudatuste vajadusest asutakse samaaegselt enamikes KOV-des IKT-võrkudes muudatusi tegema, on selle põhiselt realiseeritavate praktiliste koolituste mõju väga suur ning selle tulemusena järgitakse kokkulepitud standardeid paremini. Konkreetsed läbiviidavad koolitusprojektid ning muud ühised selgitustegevused kirjeldatakse tegevuskavas.

ALLEESMÄRK 3.3: Universaalsete KOV infosüsteemide omanikurolli täitmine ELVL poolt.

ELVL loomisega tekkis võimalus, kus omavalitsused saavad ühises organisatsioonis kujundada osutatavate e-teenuste ja IKT-taristu tulevikku, mida koostöös riigi valitsusasutustega saab

kujundada elaniku jaoks ning tehnoloogiliselt ühtseks koostöövõimeliseks tervikuks. Selle arengusuuna loogiline jätk on senini riigi poolt KOV-dele kasutamiseks arendatud universaalsete infosüsteemide – KOVTP, VOLIS, KOVMEN, Anna Teada – omandiõigus läinud üle ELVL-le. ELVL liikmeteks olevad omavalitsused on sellega saanud õiguse olla hõlmatud nende infosüsteemide tuleviku arendustesse ning haldamisesse. Seetõttu:

1. Ülevõetud infosüsteemide haldamiseks luuakse jätkusuutlik rahastusmudel, mis põhineb riigi ja KOV-de kaasfinantseerimisel.
2. Lepitakse kokku ülevõetud KOV infosüsteemide tarkvarade õiguste ja arenduste haldamine, millest hakatakse lähtuma ka infosüsteemide tulevikuarendustes. Tegevusega saavutatakse infosüsteemidele tellitavate arenduste konkurentsituatsioonis kujunev hind ning teenusmudel, mis võimaldab teenusepakkujal pakkuda kliendile paindlikult ja tõrgeteta teenust. Selleks arutatakse ning luuakse kokkulepped ELVL, KOV-de, teenusepakkujatega ning kaasatakse välisriikide omavalitsused ja nende liidud, kes samuti lahendusi kasutavad või soovivad kasutada.
3. Võetakse kasutusele koodirepositooriumid infosüsteemidele, mille õigused on ELVL-l ning realiseeritakse nende haldamise jätkusuutlik organisatsiooni- ja rahastamismudel.
4. Vajaduse põhiselt luuakse testkeskkonnad ELVL omanduses olevatele infosüsteemidele eesmärgiga laiendada infosüsteemide kasutuselevõtu-eelse testimise võimalusi KOV-dele, samuti uute arenduste vastuvõtu-eelseks võimalikult laiapõhiseks testimiseks. Testkeskkondades arvestatakse võimalusega, et infosüsteemide testijateks on ka välisriikide KOV-d, kes teevad ELVL-ga koostööd.

IV

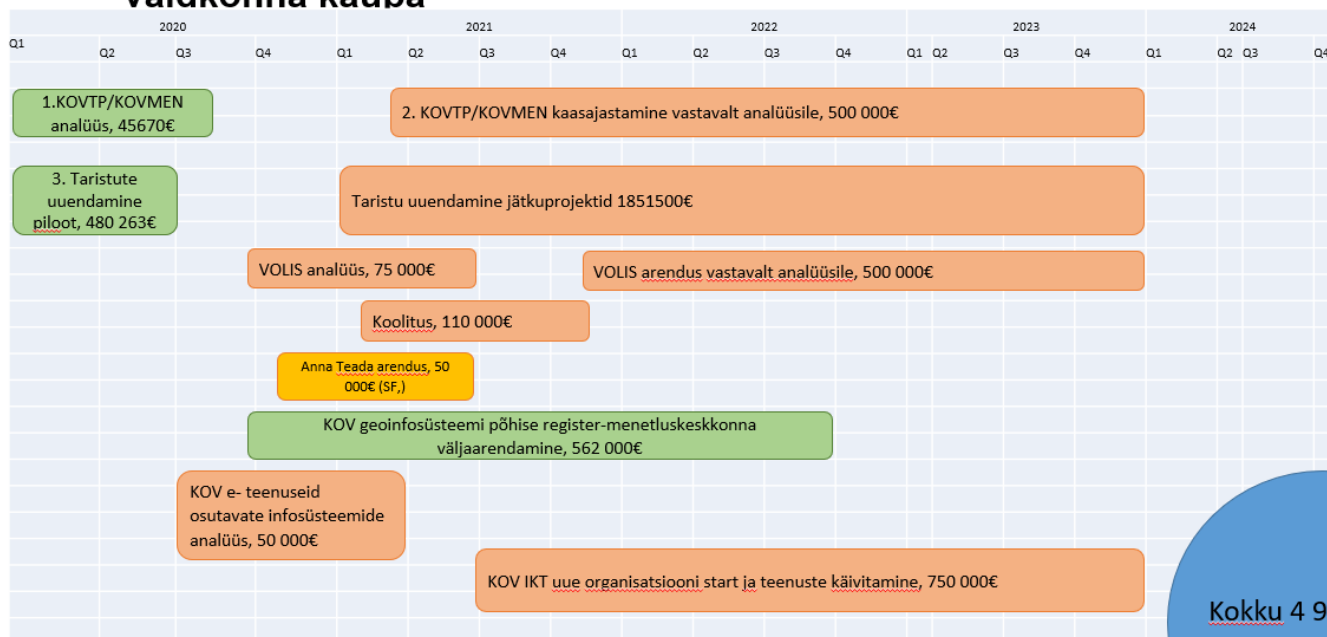
KOOSTÖÖPARTNERID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEL

- Kõik kohalikud omavalitsused, läbi ELVL poolse koordineerimise
- Rahandusministeerium kui läbi toetuslepingu ELVL IKT koordineerimistegevuste toimimise ja kokku lepitud ulatuses kesksete infosüsteemide väikearenduste toetaja.
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium kui IKT valdkonna eest vastutaja ja selle valdkonna kesksete arengute finantseerija
- Riigi Infosüsteemi Amet kui valdkonna struktuuritoetuste rakendusasutus ning riigi IKT tsentraalsete lahenduste teostaja
- Riigipilv kui KOV IKT infosüsteemide majutaja ning teenuste vahendaja
- Rahandusministeerium Infotehnoloogiakeskus (RMIT) kui ELVL partner KOV IKT taristute ISKE-võimekuse saavutamise projektis.
- Riigikontroll kui valdkonnas eesmärkide saavutamise ja selleks kulutatud vahendite kontrolliorgan
- E-Riigi Akadeemia kui e-omavalitsuse ja e-demokraatia alase info ja kogemuse levitaja

IV

PROJEKTID AJATELJEL

Tulevikuvaade: valitsemisala projektide teekaart 2020-2024 valdkonna kaupa

Kokku 4 974 433 €

- Töös projekt, millel on olemas rahastus ja teada eelarve (lisada eelarve). Väija tuua ka rahastamisallikas (B- baaseelarve; SF- struktuurfond; M-muu fondi vms rahastamine)
- Planeerimisel projekt, millel on idee ja plaan ning rahastusallikas. Lisada planeeritav rahastamisallikas (B- baaseelarve; SF- struktuurfond; M-muu fondi vms rahastamine)
- Ootel projekt, mis on küps, läbi mõeldud ja sellele taotletakse rahastust. Lisada ka planeeritav rahastamisallikas (B- baaseelarve; SF- struktuurfond; M-muu fondi vms rahastamine)